

Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen tavoite eri oppiaineissa ja ne sisältyvät myös laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen⁴⁷. Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.

Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäsenenä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

4.2.2. Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Oppilaiden vertaissuhteiden aktiivinen tukeminen, myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyyden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä⁴⁸. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnot ovat luonteva osa jokaista koulupäivää.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä huolehditaan, siitä, että oppilaille on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä, oppimiseensa ja yhteisön jäsenenä toimimiseen sekä yksilöinä että ryhmän jäsenenä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan⁴⁹. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

4.2.3. Liikunnallisen elämäntavan edistäminen

Tavoitteena on vahvistaa jokaisen oppilaan liikunnallisen elämäntavan edistämistä⁵⁰, opetukseen osallistumista ja oppimisen edellytyksiä sekä liikunnan merkitystä kokonaisvaltaisena elämäntaitona. Liikunnallisella elämäntavalla on myönteinen vaikutus muun muassa oppilaiden vireystilaan, keskittymiseen, oppimiseen, motoriseen kehitykseen sekä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Liikunnallinen elämäntapa on myös yhteydessä mielen hyvinvointiin, psyykkiseen sopeutumisen- ja selviytymiskykyyn sekä jaksamiseen. Terveys- ja oppimisvaikutusten lisäksi liikunnallisen elämäntavan edistäminen ja oppilaiden osallisuuden kokemus tukevat kouluyhteisön arkea ja toimintakulttuuria.

Koulupäivien aikana liikunnallista elämäntapaa edistävät oppituntien toiminnallisuutta vahvistavat pedagogiset ratkaisut, erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen, liikuntavälineiden monipuoliset käyttömahdollisuudet sekä liikkumista edistävät ratkaisut välitunneilla, siirtymätilanteissa ja koulun yhteisissä tilaisuuksissa. Liikunnallista elämäntapaa edistetään myös aamu- ja iltapäivätoiminnassa, kerho- ja harrastustoiminnalla, koulumatka- ja kuljetusjärjestelyillä sekä huomioimalla monipuoliset liikkumisen edellytykset koulujen ja niiden toimintaympäristöjen rakentamisessa ja käyttömahdollisuuksissa. Liikunnallisen elämäntavan edistämistä suunniteltaessa ja siihen liittyvissä järjestelyissä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus, oppilaiden tasa-arvoinen ja yhdenvertainen oikeus osallistumiseen sekä oikeus

47 Perusopetuslaki 11 §, 14 § (628/1998), Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 6 § (422/2012)

48 Laki perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta (947/2022)

49 Perusopetuslaki 29 § (626/1998)

50 Laki perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta (947/2022)

turvalliseen opiskeluympäristöön. Liikunnallisen elämäntavan edistämiseen perusopetuksessa kuuluu yhteistyö oppilaiden, kotien ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Suomussalmen kunnan perusopetuksessa liikunnallisen elämäntavan edistäminen on osa koulujen toimintakulttuuria sekä opetuksen järjestämistä ja toteuttamista. Liikkumista integroidaan oppimisympäristöihin, työtapoihin ja koulun arjen pedagogisiin ratkaisuihin. Tavoitteena on tukea oppilaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia, oppimista ja osallisuutta tarjoamalla jokaiselle oppilaalle päivittäin mahdollisuuksia monipuoliseen liikkumiseen, leikkiin, ulkoiluun ja toiminnalliseen oppimiseen.

Koulupäivän aikana tapahtuva liikkuminen nähdään oppimista edistävänä tekijänä, joka tukee työrauhaa, yhteisöllisyyttä ja osallisuuden kokemusta. Liikkumisen mahdollistaminen koulupäivän aikana toteuttaa koulutuksellista tasa-arvoa tarjoamalla kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseen. Liikunnallisen elämäntavan edistämässä otetaan huomioon oppilaiden ikä, kehitysvaihe, yksilölliset tarpeet sekä mahdolliset liikkumisen rajoitteet. Toiminta toteutetaan inklusiivisesti, yhdenvertaisesti ja saavutettavasti siten, että jokaisella oppilaalla on mahdollisuus osallistua, kokea onnistumista ja kuulua ryhmään. Oppilaita ohjataan kokemaan liikkumisen iloa sekä ymmärtämään liikkumisen merkitys omalle hyvinvoinnilleen. Tavoitteena on, että perusopetuksen aikana maksutut liikunnalliset toimintatavat rakentavat pohjaa elinikäiselle liikunnalliselle elämäntavalle.

Liikunnallista elämäntapaa vahvistetaan osana opetuksen tavoitteita ja oppimiskokonaisuuksia. Liikkumista toteutetaan sekä ohjatusti että omaehtoisesti sisä- ja ulkotiloissa. Liikunnallista elämäntapaa edistetään hyödyntämällä toiminnallisia työtapoja, monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulun käytössä olevia liikuntavälineitä. Liikkumista mahdollistetaan ja tuetaan välitunneilla, siirtymätilanteissa, retkillä ja koulun yhteisissä tilaisuuksissa. Liikunnallinen elämäntapa huomioidaan myös koulujen aamu- ja iltapäivätoiminnassa sekä kerho- ja harrastustoiminnassa.

Koulupäivän rakenteessa huolehditaan pitkäkestoisen paikallaanolon vähentämisestä. Opetuksessa käytetään esimerkiksi taukoliikuntaa, toiminnallisia työskentelytapoja sekä opetettavaan sisältöön integroituvaa liikkumista. Myös teknologian mahdollisuuksia hyödynnetään liikkumisen lisäämisessä. Koulujen henkilökunta on sitoutunut liikunnallisen elämäntavan edistämiseen.

Koulupäivän rakenne on rytmitetty siten, että kouluilla on käytössä pitkä välitunti aktiivisen välituntitoiminnan mahdollistamiseksi. Välituntitoimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja kehitetään yhdessä oppilaiden ja koulun henkilökunnan kanssa. Oppilaat osallistuvat myös liikunnallisten tapahtumien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oppilaiden toiveiden pohjalta järjestetään liikuntakerhotoimintaa osana koulun kerhotoimintaa ja Suomen mallia. Oppilaille ja henkilökunnalle tarjotaan koulutusta liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi esimerkiksi kouluttamalla välituntiohjaajia.

Suomussalmen kunnan perusopetuksen oppimisympäristöt mahdollistavat liikkumisen monipuolisen toteuttamisen. Koulut sijaitsevat lähiliikunta-alueiden läheisyydessä, mikä tukee ympärivuotista liikkumista koulupäivän aikana. Liikunta- ja ulkotiloja hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti myös liikuntatuntien ulkopuolella. Lähiliikuntapaikkojen käytettävyyttä edistetään yhteistyössä kunnan liikuntapalveluiden kanssa esimerkiksi liikuntapaikkojen talvikunnossapidon osalta. Suomussalmen kunnassa huolehditaan myös laadukkaan uimaopetuksen toteutumisesta kaikille oppilaille.

Yhteistyössä huoltajien kanssa tuetaan oppilaiden liikunnallista arkea ja hyvinvointia. Huoltajia kannustetaan edistämään oppilaiden päivittäistä liikkumista ja aktiivista elämäntapaa. Koulumatkaliikuntaa ja arjen liikkumista edistetään mm. viestinnän, kampanjoiden ja tapahtumien avulla.

Koulujen henkilökunta tekee arjessa tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen henkilökunnan kanssa oppilaiden liikkumisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Koulut tekevät yhteistyötä myös kunnan eri toimijoiden kanssa (nuoriso-, liikunta- sekä teknisen toimi) sekä paikallisten seurojen, yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi.

Liikunnallisen elämäntavan toteutumista arvioidaan osana perusopetuksen toiminnan arviointia. Arvioinnissa hyödynnetään henkilöstön itsearviointia, oppilaiden osallisuutta, havainnointia sekä huoltajilta saatavaa palautetta. Liikunnallisen toimintakulttuurin kehittämistä tuetaan vuosittaisella Liikkuvan koulun nykytilan arvioinnilla. Tuloksia hyödyntämällä sidotaan yhteen koulu yhteisö ja kuntatason päättäjät liikunnallisen toimintakulttuurin kehittämiseen.

Koulukohtaisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa osana lukuvuosisuunnitelmaa täsmennetään vuosittain, miten liikunnallinen elämäntapa toteutuu koulun arjessa, oppimisympäristöissä, työtavoissa, kodin ja koulun yhteistyössä sekä arviointi- ja kehittämiskäytännöissä.

4.2.4. Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

4.2.5. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja jokainen opettaja opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Suomussalmen perusopetuksessa huomioidaan kielitietoinen toimintakulttuuri, jossa kielen merkitys opetuksessa ja kaikessa koulun toiminnassa otetaan huomioon. Kielitietoiset toimintatavat edellyttävät opettajien yhteistyötä. Koulussa luodaan yhteistyölle rakenteet ja toimintaedellytykset. Jokainen opettaja on opettamansa oppiaineen kielen opettaja ja kielellinen malli oppilaille.